



پبلشر عبداللطیف الکریم ہینگ پریس پبلیشنگ ہاؤس کوئٹہ خان ہیک کرسا بیورو آفس 302 قمر ڈھور پونیر سٹریٹ پبلیکس فیئر-1 جناح روڈ کوئٹہ خان تالان کرے

107 اپریل 2022ء

اصطلاح سازی ناگرچ؟

براہوئی زبان اٹ اصطلاح سازی نا بابت شرہ نوشت وخوان آن تعلقدار آتیاں مونی لس مجلس آتیبی ہم بنا کرینے، دا بابت کبھی سلاہ تون اور اکبھی سوچ آک ہم ووی متنگ اٹی ء۔ داسوچ آتیاں اسٹ دا ہم ارے کہ بولی سیٹی اصطلاح جوڑ کنگ ناگرچ ہر اتم مریک؟ و اصطلاح تے جوڑ کنگ آن پد ہراوڑ اٹ رواج متنگ مریک؟ دا ہم سوچ چست مریک کہ ایبنا دور ہر ادے گلو بلازیشن نا دور پاننگ داٹی اصطلاح جوڑ کنگ متنگ اٹ آسان تو مرء، و لے دانفے رواج متنگ نا گنجاشت اخس ارے؟ ڈاکٹر جمیل جاہلی پانک کہ ”ہر زندہ غا بولی ٹی علم فن انا کھول آ اصطلاح نا بنداوی ءا اہیت اس مریک، وخت اس کہ رواج ترک معن سے آن چپ لوز اس کن اسہ پین معن اس سلاہ سوچ اٹ پین کنگے، تو معنہ نا دور وشم ء اصطلاح پارہ“۔ ایلو کڈ آ عزیز شا کرچی آنوشوک پانک کہ لوز پیرہ لوز اس مفک، داڑتون اور معنہ نا چچ ء جہاں اس مریک، اسنے کہ ہمولوز ہر وخت آ و امر کاریم اٹ اسنگ، زبان چاہوک اس دادے پانگ و جنگ تون سر پند مریک۔ براہوئی بولی ٹی ساڑی وخت اٹ اصطلاح نا اخس گرچ ء، واگہ اصطلاح سازی نا عمل اس بنا کیک، تو او نا کچ و کھیل ہر اخس مرو؟ واگہ دانا ورندی دامرے کہ ہر ہمولوز یا تخلیق ہر ادے ایلو قوم و بولی تیان ہیل کرسا کاریم اٹ اسنگ، واوفا پین تے ہمو بولی تیان مستعار یعنی وام ہلنگے، او فتنے بدل کرسا براہوئی بولی ٹی پوسکن ء پین اس متنگ، تو

متنگین اٹ دا پاننگ مریک کہ داڑان کبھی و ل آک ووی مریرہ۔ ودا و ل آک براہوئی لون آ بولی کن ہر اتینا بقا ء نا جت پت اٹی ء، او دے پین مین تیبی اختہ کیرہ۔ کل آن مست دا گڑا نا کڈ آ خیلا داری کروٹی مریک کہ اصطلاح تے رواج متنگ کن ہر امیڈیم نا گرچ مریک، او براہوئی بولی ء ووی اف، یعنی تعلیمی نظام وادخت آ براہوئی بولی ٹی اف۔ ہندن وادفتری زبان ہم اف، ہر اناسوب آن بھلوچ ایسیٹی جوڑ کروک پوسکن اٹکا اصطلاح تے لس بندخ اسکان سرکنگ مفک، و داڑان پین ول وچوڑیک ووی مریرہ۔ دا بابت ارود نا مثال نا مومن آٹے کہ وکی پیڈیا غا جوڑ کروک او نا اصطلاح تے لس بندخ آتیاں اسہ درسد %01 ہم سر پند مفک، او فتنے کاریم اٹ انگ و رواج متنگ تینا جاگہ نا اوفا بابت کس اسے معلوم داری ہم اف کہ ارودوٹی ہم پوسکن آئیگنالوجی نا گڑا تے پین تننگا نے۔ وخت اس کہ عربی و فارسی کون آ بولیک ہم گلو بلازیشن دوران نا باغانا پد جوڑ کروک تینا اصطلاح تے رواج متنگ کتوشن خندہ کہ ارودوٹی جوڑ کروک ”شامندہ“ نا جاگہ غا خلقت ایبو ہم کمپیوٹر ء کمپیوٹر پانک، وخت اس کہ عربی ٹی ”حاسوب“ نا جاگہ غا ”کبوتر“، فارسی ٹی ”رایانہ“ نا جاگہ غا ”سامپوٹر“، لس وڑاٹ کاریم اٹ اسنگ۔ دا بابت ہم راست ء کہ بھاز آ بولیک تینا اصطلاح تے جوڑ کرسا او فتنے رواج ہم متنگ کریبو، و لے اوفا حاویت و شنداری نارنگی تے ہم مومن آتخوٹی مریک۔ دا ہیبت راست ء کہ لوز آتو کڑی و بھازی زبان تا شنداری نا سوب مریک، و لے واگہ ہندا ڈیمیری کین آ لوز آتیاں پد کنگا تو ادیرہ بولی آ باریم اس مرو، اوڑان فاندہ کس اس ہر فنگ کیر۔ و

جمادار چنگ

نور پرکائی

”اڑے خدو ٹی دا لٹ انا بغل ء تراشس۔۔۔ بوتار بس، داوڑ خنا تے مش تے کاٹھ ء نا شانگ۔“ جمادار چنگ ہشکن آشت اونون جو انا کھڑا سلوک بزغر خذو ء غورائٹ ترسا پارے۔۔۔ خدوساری ناخرن آ پیری تا دتی تے دیر آن پر ڈغار اٹی چٹل تس۔۔۔ ہراڑے اونا زہیفہ ناڑج پیغلہ غامزہ بختارو پوسکن خست ہروت آ مار شاہ دین رومی خلگ اٹی کسر۔۔۔ خذو اسد وراخ ء راست کرے۔۔۔ وادپیری ٹی داخو بھلو پاریم ہر فنگ اونا و س اٹو۔۔۔ بس بوتارنا وام تامون اٹی لپا کرس۔۔۔ ”جمادار! مہالو ہراٹ انا کجھ سلینے کداسر سلو ء۔۔۔ ای ننگن لٹ آتے تراشاٹ۔۔۔ دے آن رومی ء تینا مستی درینٹ۔۔۔“ خدو جمادار چنگ ء ورندی ترسا پارے۔۔۔ جمادار چنگ ء ہڑدے آبار خدو نا ہیبت ہلنگ۔۔۔ او تینا ہمداری نارعب ء خدو نا ہیبت تیا کڈا کرسا باغانا گندہ ء لوز کنگ ء شروع کرے۔۔۔ شاہ دین جمادار نا کرکے آتیا دن لار کنگ، است تے پارے تخم انا جاگہ غا جمادار نا خوڑت اٹکا کاٹھ ء ہندا کجھ آتیبی جاگہ کیوٹ۔۔۔ و لے بیوس کس کہ باوہ تے او دے جمادار و بوتار تون ہیبت آن بند کربس۔۔۔ جمادار چنگ بہانہ بہانہ تہنا و پانلو ہم چک کرکے۔۔۔ بختارو جمادار نا پلوان تینا مومن ء ہڑسا ہنا کہ۔۔۔ ناڑ گج، خدو، شاہ دین جمادار چنگ انا بے حیائی و سکا ء ہڑدے خنارہ، و لے ایلو پنجا خاہوت آبار سلنگ آ بیوس کسر۔۔۔ جمادار چنگ مستی آن بے الو تینے لوچ کتو کہ۔۔۔ زمین نا کاریم

پولیس درے۔۔۔ مسد دے کنگ آن پد ہموٹ پد کرے ہر اتم کہ ناڑج بوتارنا نٹ آتیاگہ تینا بے۔۔۔ جمادار چنگ مندر و خوڑت ء بندخ اس کس۔۔۔ خوڑت اٹکا کاٹھ مرغن آباس تون جب ء درو شمس اٹکا۔۔۔ اونا با ج آچر چر آن بوتار اونا پین ء چنگ سٹاس۔۔۔ واوڑکن تینا کوٹ انا پد اٹ جاگہ اس شامناس۔۔۔ ہراڑے او تینا زہیفہ زری و پیغلہ غا ایڑہ نازی تون پرنگا کہ۔۔۔ زری و نازی نا زبانی ء خفسا کس گمان ہم کنگ کتو کہ کہ جمادار چنگ اسٹ نا آرخ ایلو نا بلہ مرو ء۔۔۔ زری و نازی بوتار نا کوٹ اٹی دو خالی ہنارہ و گنڈ بڈ آ برسہ۔۔۔ جمادار چنگ خدو کجھ کس کہ ہندن بوتار کنا خیال ء تنگ ہندن ڈوڑیک ہم کنا زہیفہ و ایڑہ نا خیال ء تخرہ۔۔۔ وخت وخت او دے اونا شیطانی ڈاڑن داسوچ خلگ آ بیوس کرکے کہ امرای بزغر تا نیک آتے بد اٹکا نظرات ہر وہ۔۔۔ نوا بوتار و مار تے کنا زہیفہ و ایڑہ اونون ہندن کھس۔۔۔ ولدا تینے تیبوت دلا سترسا است جم کرکے کہ بوتار کن تون دن کنگ کہہ۔۔۔ ای اوفا تنگ حلائی ء کرینٹ۔۔۔ انت اوفا غلا ء کاریم او فنگن کھٹ۔۔۔ غلا آ کاریم مکن مگہ او فنگن جاگہ کرائے کہ کنا آرائی نظر خت کرور۔۔۔ وخت آک گدرینگسا ہنار۔۔۔ اس دے زری ء امیدواری نا عمل اس بلک۔۔۔ جمادار چنگ مائی ناڑج ء ایس اسنے کہ او دارہ گوشنا اسٹ اٹکا دائی کس۔۔۔ زری نا نٹ خلاص

☆☆☆☆

بوگ شوگ

بچل دستگ ناسوب آن پنی ء گچن آ مسخرہ کن ملند کنگ ناگرچ مفک، و لے ملند ہر وڑاٹ مسخرہ نا آہری ء۔ چا گڑاٹ وخت، گڑاٹے یا انسان آتے ہرک اسہ گڑاس یا اسہ انسان اس او دے تینا سمجھ تینا عقل اٹ چوٹ یا سادہ لکک، گڑا او ہموفا بارواٹ مسخرہ یا ملند کیک، ڈاکڑ ویز اسہ اصلاعی ء مسخت اسے نا پاند مرے، مسخرہ نا مسخت است آتے خوک کنگ متنگ کیک، و لے سفا اٹکا پوٹ اٹ ڈوک آ مسخرہ قاری ء خوشی تا نیگی ایبک، ہندا سوب آن اورابی شیف بوزی تا و لے و زبیا ء وڑاٹے تون او دارا سدہ پنی گوازی اسے ٹی او اور تک، و داڑان جس بلیک، و لے ملند کروک آتینا کل بے ووقتی آن جس بلیک، ہراڑا کہ ملند کیک دن پا او نا دستار ء لٹاڑک، ہمدردی تو مرانا ہیبت اسے، ہمو بندخ نا است مدای کن اوڑان پنک۔“ زند انا و ل آتخون گنڈوک است خواہی تا شعور و لدا او دے فنکارا سے وڑاٹ تالان کنگ مسخرہ پاننگ، ادب اٹ جس ہلنگ کن جتا جتا اصطلاح کاریم اٹ انگرہ۔ ہرائشٹی، بیروڈی، ملند مسخرہ یا لوک نکار او ارے، دا کل او ار تسمبا لوگ شوگ پاننگرہ، و لے ملند ادب نا صنف اس اف بھفت اس متنگ کیک، داسوب آن کہ ملند نظم و نثر ہر قوم آ تا شخ جوڑ متنگ کیک، ملند اٹ نصعب، تینے پاک و ایلو ء نا پاک پانگ غرور و کبیر ذہنی برتری، فسادش کنگ، ہیبت آتہ کمک اٹ خل خلگ، ملند کروک آنا کاریم ء۔۔۔ ملند مسخرہ ٹی فرق دادے کہ ملند لغض و خارا ونا اٹ ووی مریک مسخرہ است خواہی نا زبا دائی۔۔۔ ملند اٹ شھی آ است آ بے چٹ متنگ، زیار شوگ، ہشنگ، کھڈاٹ پٹنگ، ہراڑان بھاز وخت جنگ و جھیرہ نا گمان ووی مریک، مسخرہ کنگ اوڑان چپ گچن ء، او تینا زبانی و

پاش کیک، کہ ایلو بندخ ڈاکامون مونی آن پین خار کبیر، اوڑاٹف کیر، او دے عمل اٹ ظہیر، داوڑاٹ ڈکھائی و خار زیات مریک، سفا اٹکا سادہ اٹکا مسخرہ یعنی مزاح تکلیف تنگ، ملند ڈنگ، دائی تیل انا ڈنگ آبارا سہ ایبک، و لے یا تے مرے دن کہ اسہ سور ء گڑاس ہینٹی ء کٹ مٹ کیک، و اسہ جماع مزہ اس ووی کیک، ہندن ظفر (ملند) انا چر پی آن مسخرہ (مزاح) جاندار مریک۔ ہندا خاطر آن والائی ء کہ بوگ شوگ (ظفر و مزاح) واگہ انسان نا زنداٹ مفق تو زند بے مزہ ملاس و بے بے مریک۔ براہوئی ادب اٹ بوگ شوگ بنا قدیم ڈرامہ یعنی راگ ہلنگ و قدیم شاعری آن مریک، براہوئی قدیم شوگ شاعری ٹی بھاز جاگہ بوگ شوگ ہراستکان کہ اردو بوگ شوگ شیفی بوزی نا تعلقداری ء، اردو بوگ شوگ زئی آن کسر سفر بنا دائی وخت اس ہم زوال بے، ہر اہر اوڑیبت سماجی و راجی حاویت آک بدل مرسا کریر نوشدہ کارا تا سر حال آک ہم بدل مرسا کریر، ہندن مسخرہ ٹی ملند دوسا کرے۔۔۔ راجی و معاشی زوری بوگ شوگ ء خون تس، اردو بوگ شوگ نوشدہ کارا آک گیشتری نیامی چہ غریب مسنونہ۔ اسہ کتاب نا پین ”بھندہ“ ایلو نا و ل آتے سر حال جوڑ کریر، و لے داڑان چپ براہوئی زبان اٹ لوک نکار کروک آخو بھاز غا دصنف اٹ زبانی وڑاٹ سزدار، نواب، میر تہتر آتے ہم شفقو، اوفا زری آ ہم بوگ شوگ کرینو، و لے پین پین اسے ٹی یا تین پین ہیبت ہموخت اٹکا میر و تہتر آتے ہندا بوگ شوگاٹ یا ت کیرہ تا کدہ دینا ء سما تے، و لے ہمویر و تہتر ء سما تمپ۔

☆☆☆☆

لمہ غا تیا ترس کنبو

..... و حیدر ہیر..... جاگہ اس زہیفہ غا تا دو ان کون لچ خیر، تو ہمو زہیفہ غا تا دو ان ہر اتم جندا نا آرائی درو نا مقابلہ ٹی ایبو لہ غاک زیات زہیری، زیات ڈکھیا ء۔ چناس کہ اراغان جیش تما لہ اوڑکن ڈکھیا مریک۔ اراہرنا ہر بندخ روزگار کن ت دو خلنگ اٹی ء۔ لہ غاک ہیبت ہم زہیفہ غا تون او ارے۔ اراٹے ٹی کاریم کیرہ، اسکول و دفتر آتے ٹی پورا بگری ٹی اختہ ء، اسے خلق آتے ٹی ء، او کٹ ہم زہیفہ غا تون ہم کو بے ء۔ زہیفہ غاک ڈکھیا مریر، سنگت اسے آ کارہ، ہوٹل اسے ٹی وخت ء تیر کیرہ، قبائلی ء جنگ اس مرے، اولیاد اس دیرائی ڈیپنگ، یا بے پین ء بے ڈس ء بندخ اسے تا دو آن پرشنگے، ایکسڈنٹ اس مرے، چپش تہسہ، بایدے اوفا قدر مرے، مرے، دزدو ڈاڑیل اس چپش تے، گڑا لہ غاک اسے کہ انا سنا آتے انت گدرینگ۔ ننا راج اٹی بوزو ہیبت اس ہم زوال بے، ہر اہر اوڑیبت سماجی اٹیا تک خلنگے تو معلوم مریک او ارے او اراٹا اف کہ او ٹی دن ء غم اس جاگی مف، زہیفہ ہر اتم بے وڑ ء کاریم اس کیک، بے کسر مریک گڑا ہیبت ء اراٹا مار خلنگے، یا لہ غاک تیا دیرا اٹا تینا راج ء زہیفہ کنگ کن اور نائے تینا دن اٹکا بندخ آتیاں اڑنے کہ نا عقل و ہوش انت پگ کیرہ کہ ہر بدی ٹی نیازی قصور وار ء؟ آرخ اس کہ بے روزگار ء او ٹی او آرائی نا خدو درو ء؟ اگہ زہیفہ اس بھگ ہروت ء او ٹی اراٹا نیازی تا اخر قصور ء؟ ہرا نیازی خواہندہ ء، نوکری اس کنگ اٹی ء، ہمو ارا اسرات ء۔ ایبو ہر بندخ کوشت کنگ اٹی ء کہ او مسخر خوانے تا کدہ آرخ ہتاجت جف، یا سہ تنخواہاٹ گرچ آتا پوری نا مسخت پورومرے، پڑو دہ عزت ہر نیازی نا تینا دو ٹی ء، واگہ

سید محبوب شاہ

جنگ یا جھنگ نا جتا جتا وڑک اریر، دن کہ بھندہ، نا کو خلنگ، لٹری کنگ و جھنگ، با ء شہر کنگ، جوڑے سرفنگ، کس ء جھنگ کس جھنگ، کس انا سادہ ٹی آجھنگ، کس انا چالائی آجھنگ، کس انا غریب آجھنگ، کس انا بختی آجھنگ۔ ہندن بوگ شوگ لطیف گوئی لوک نگار، راگ ہلنگ، بیروڈی جھنگ و جھنگ نا جتا جتا وڑک ء۔ و لے نظرافت نا چ ء بد وایل اس اف ہلکن ہر ہمو ہیبت یا عمل ہر ادے خواوٹ آ بندخ یا اونا است ء خوشی دو بریک او نظرافت آن بھاز جوک مریک۔ براہوئی زبان و ادب اٹ بوگ شوگ نارواہت بھاز متنگ ء، ہندن براہوئی زبان نا نثر آن ہیر نظم و پین چندی صنف آتیبی بوگ شوگ نا مٹ دو بریک، براہوئی زبان نا ناول، افسانہ، ڈرامہ براہوئی شاعری و براہوئی پاروک آتینا خاہوت نا دیوان تیبی مزاجیہ کڑد آتیاں مزاح، یعنی بوگ شوگ ووی کنگک۔ ہندن ڈرامہ غایتان بوگ شوگی خاکہ، شاعری آن بوگ شوگی نظم، غزل، قطعہ، و ہندن نثری پڑا افسانہ و ناول آتیاں بوگ شوگی ء کسہ، ہندا استکان کہ براہوئی زبان اٹ داخلہ بوگ شوگ مریک شاید کہ پین زبان ایسیٹی مروء، و ادب اٹ بوگ شوگ نا پانا د بھاز بھلن ء۔ دن کہ ارودو ٹی ظفر و مزاح براہوئی ٹی بوگ شوگ دا ہڑوٹم آ لوز آک اسہ ہند گنڈوک ء، اسہ ہندا کاریم اٹ بریرہ، و لے راکھی دادے ظفر و مزاح ڈبوگ شوگ، نا معیت جتا جتا ء، بلکہ داوفا مسخت آک ہم جتا جتا ء، ”ظفر اسہ ہندن ء گڑا سے، ہراٹی اسہ بد

